

Rapportage vondstmelding
Passendale, Passendalestraat (Rozestraat)

I. Verslaggevers:

*Naam, adres, contactgegevens, functie van de opstellers van het rapport en datum melding.

Marc Dewilde, Stadenstraat 39, 8610 Kortemark
051/61 01 68; 0477/56 04 23; marc.dewilde@vlaanderen.be
Erfgoedonderzoeker archeologie OE

Vaststelling: 12/12/2011; Melding: 12/12/2011; Veldwerk: 12-16/12/2011

Verder onderzoek: Het terrein is genivelleerd en leent zich niet meer tot onderzoek.

II. Identificatie

*Een beschrijving van locatie van de site, met de volgende elementen:

Provincie(s): West-Vlaanderen

Gemeente(n): Zonnebeke

Deelgemeenten(n): Passendale

Coördinaten: X: 54621,841 / Y: 176681,822

Kadastergegevens: Zonnebeke, 2° Afd., Sie D, 637a

Toponiem(en):

Naam van de site: Passendalestraat

Algemene beschrijving: topografie, bodemkundig, archeologisch; dus een algemene beschrijving van de criteria die voor de afbakening van de site zijn aangewend.

De vindplaats bevindt zich tussen de Rozestraat en de Passendalestraat t.h.v. de Nieuwe Molenstraat.

Het terrein helt af (55 naar 50 m OP) naar het noordwesten.

Centraal is een ferme bult zichtbaar.

De bodem wordt op de bodemkaart als droog zand, zuidelijk overgaand in droge zandleem getypeerd.

Ter plekke doet dat zich voor als gleyige (grijs gespikkeld) bruine leem, die kleine tot middelgrote keien bevat. Op de toenmalige (Britse) geologische kaart is sprake van “Wytschaete sand” die “brownish grey to greenish grey sands and sandy clays with occasional small patches of clay” afdekt.

III. Archeologische nota

* Een summier beschrijving van het onderzoek dat voorafgaand aan het onderzoek op de site werd uitgevoerd.

Passendale is onlosmakelijk verbonden met de 3de slag van Ieper, waarbij de Britse opperbevelhebber Haig een doorbraak wilde forceren in de richting van de Vlaamse kust. De slag begint op 31 juli 1917 vanuit de linies die sedert mei 1915 geconsolideerd waren. Het krijsgebeuren valt door tussenpozen in verschillende veldslagen uiteen waarvan de slag van Pilkem (31 juli – 2 augustus 1917) de eerste is. Pas op 12 oktober 1917 komt Passendale in zicht. Met de tweede slag om Passendale (26 oktober – 10 november 1917) en de verovering van de Flandern II Stellung loopt het front uiteindelijk vast voorbij de kerk van Passendale, 9 km verwijderd van de uitgangspositie.

Bij een tegenoffensief (10 tot 29 april 1918) heroveren de Duitsers het terrein.

Omdat op deze plaats de aanwezigheid van Primus Dugout vermoed werd, is het terrein in 2001 geofysisch gescand (weerstandsmeting). Dit gebeurde o.i.v. Peter Barton. De resultaten suggereerden de aanwezigheid van een stalen schacht en enkele concentraties van ongeëplodeerde munitie.

Historiek van Primus Dugout

De *deep dugout* werd gebouwd tussen 19 december 1917 en 28 maart 1918 door het 171th en 254th Tunneling Co. van de Britse Royal Engineers. Men veronderstelt dat er ongeveer 300 manschappen in ondergebracht waren. Het omvatte 1 *Battalion* Hoofdkwartier, slaapvoorzieningen voor 1 infanteriecompagnie (250 manschappen), een legerkorpssignaalpositie (*Corps Signals position*) en een artillerie observatie eenheid. Op heden zijn er geen oorspronkelijke plannen beschikbaar. Officiële oorlogsdagboeken (PRO WO 95 / 335) tonen aan dat het systeem van aanzienlijke omvang was, met ten minste vijf trappen en twee schachten, waarvan er één uit staal zou kunnen bestaan. Verschillende kamers werden ingevuld als verblijfplaats voor officieren en andere noodzakelijkheden die men in een hoofdkwartier terugvindt, zoals een kantine en keuken; gewone soldaten en niet-benoemde officieren sliepen in stapelbedden in 2 meter brede mijngangen. De observatiepost, die waarschijnlijk ten oosten lag van de heuvelkam, had een schacht voorzien van treden en een afzonderlijke uitgang. De diepte van de *deep dugout* varieerde tussen de 19 en 22 voet (6 à 7 meter).

Bron: Royal Engineers Library and Museum.

*De archeologische beschrijving van de site en het onderzoek dat heeft plaatsgevonden: methodiek van het onderzoek en de resultaten. .

Omdat de weide in akkerland omgezet werd, diende een aanzienlijke nivellering uitgevoerd te worden.

Voorafgaand aan de nivellering werd de teeltlaag afgegraven. Daarbij werd een aantal verkleuringen vastgesteld en archeologisch geregistreerd. De meeste zijn ondiepe, onregelmatige sporen (oppervlakkige inslagen, posterieure vergravingen?). Een ervan zou evenwel op een verluchtingsschacht kunnen wijzen, bovenaan opgevuld met humeus materiaal.

Bij dit afgraven zijn verschillende rumkruiken gevonden, naast enkele flessen.

De nivellering bracht aan het licht dat de bult veroorzaakt is door *sandbagging*, het inkapselen van de ingang van een constructie, in dit geval de toegangstrap tot een *deep dugout*, die de gebruiker over 8 m, 5,15 m dieper bracht. Primus Dugout was gevonden.

De *deep dugout* was west-oost gericht en bestond uit een lange gang (met de ingang in het westen) waarop haaks 6 zijkamers aansloten. De gang kon over een lengte van 24 m geëxploreerd worden en zit daar al op 6,9 m diepte (door het afhellende terrein!). De breedte bedroeg 0,84 m, de hoogte 1,9 m. De eerste twee tegenover elkaar liggende ruimtes (vertrekkend vanaf de toegangstrap) meten 3,8 op 1,7 m en zijn centraal opgedeeld door drie staanders (dubbel t.h.v. de gang). De volgende 2 ruimtes - waarvan 1 ingestort was – liggen eveneens tegenover elkaar en meten 4,8 op 1,8 m. Ze zijn opgedeeld door 4 dubbele staanders (opnieuw dubbel t.h.v. de gang). De volgende 2

liggen geschrinkt en waren allebei ingestort. De breedte kwam alleszins ook op 1,8 m. De opdeling was alleszins anders aangepakt.

Uit de *deep dugout* zijn o.a. een lieslaars opgediept, stukken van Lee Enfield geweren en enkele gordels.

Er lagen ook heel wat telefoondraden.

Waar men door de geofysische scan een stalen (verluchtungs)schacht meende te mogen verwachten, werd een verzakking, gevuld met aarde, geconstateerd, waarin wel een zwaar, onontploft projectiel werd aangetroffen. De andere signalen wezen niet op duidelijke archeologische sporen.

IV Bibliografie

**De referenties van de bronnen die zijn gebruikt.*

Barton P., Doyle P. & Vandewalle J., Beneath Flanders Fields. Tunnels en mijnen 1914-18, 2005, s.l.

V. Trefwoorden

**Aanduiden van trefwoorden voor de datering en identificaties van de site.*

Eerste Wereldoorlog, *deep dugout*, Brits

VI. Kaart.

**De kartografische aanduiding van de site. De minimale vereiste precisie voor deze aanduiding is 1:5.000 (op kadasterkaarten).*

Fig. 1: Localisatiekaart.

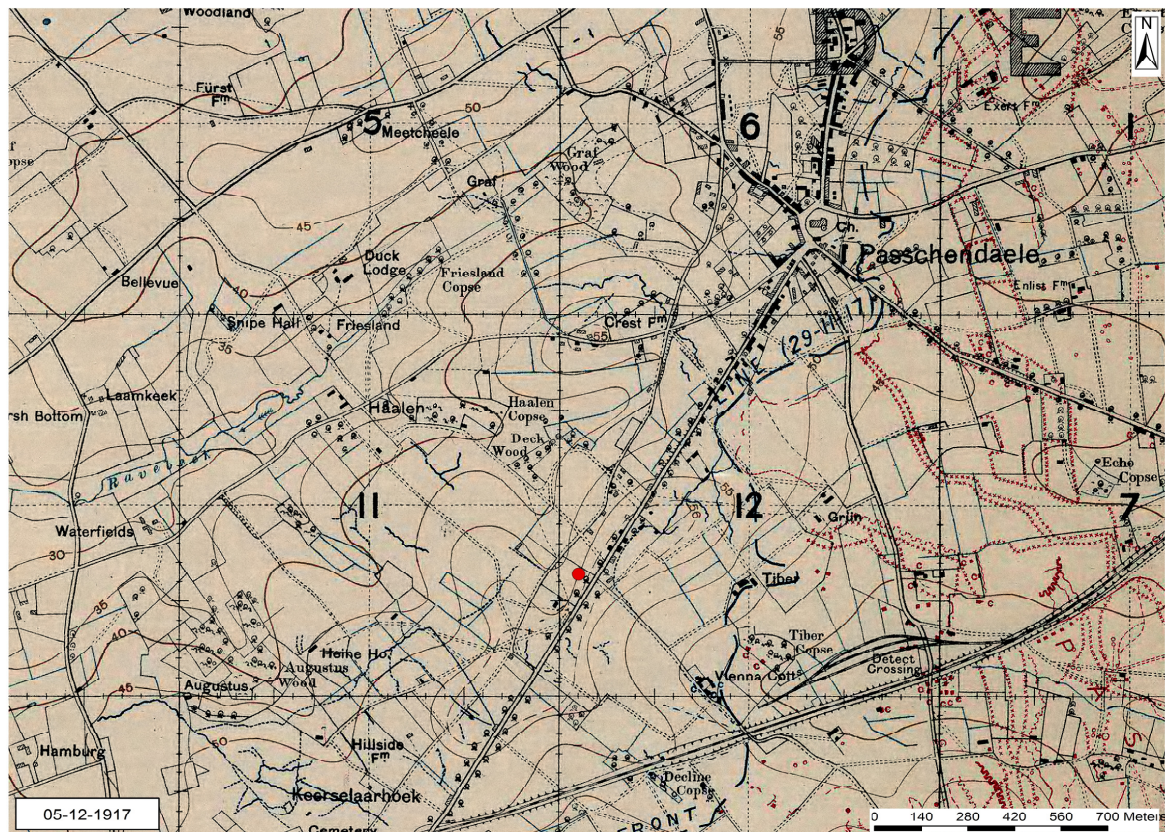

Fig. 2: Loopgravenkaart met aanduiding van de locatie van de *deep dugout*, waarvan de aanleg nog moet opgestart worden.

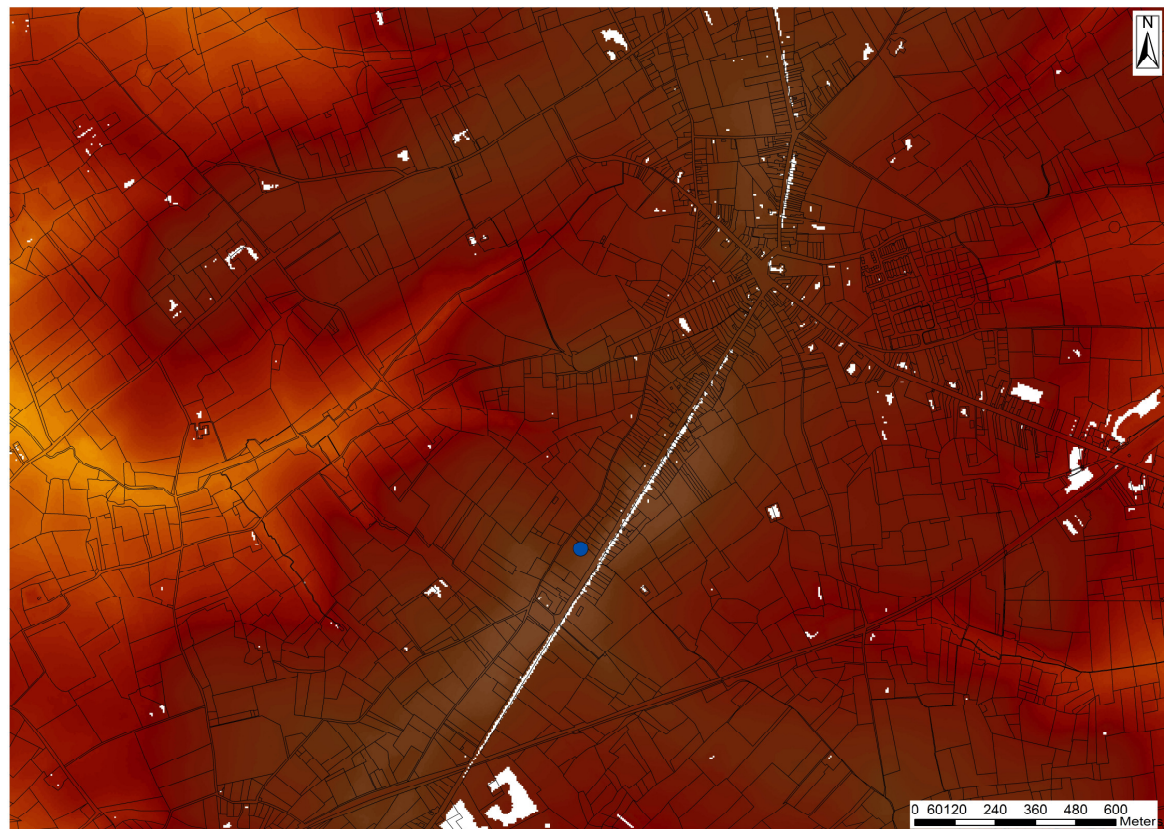

Fig. 3: DHM (5 m).

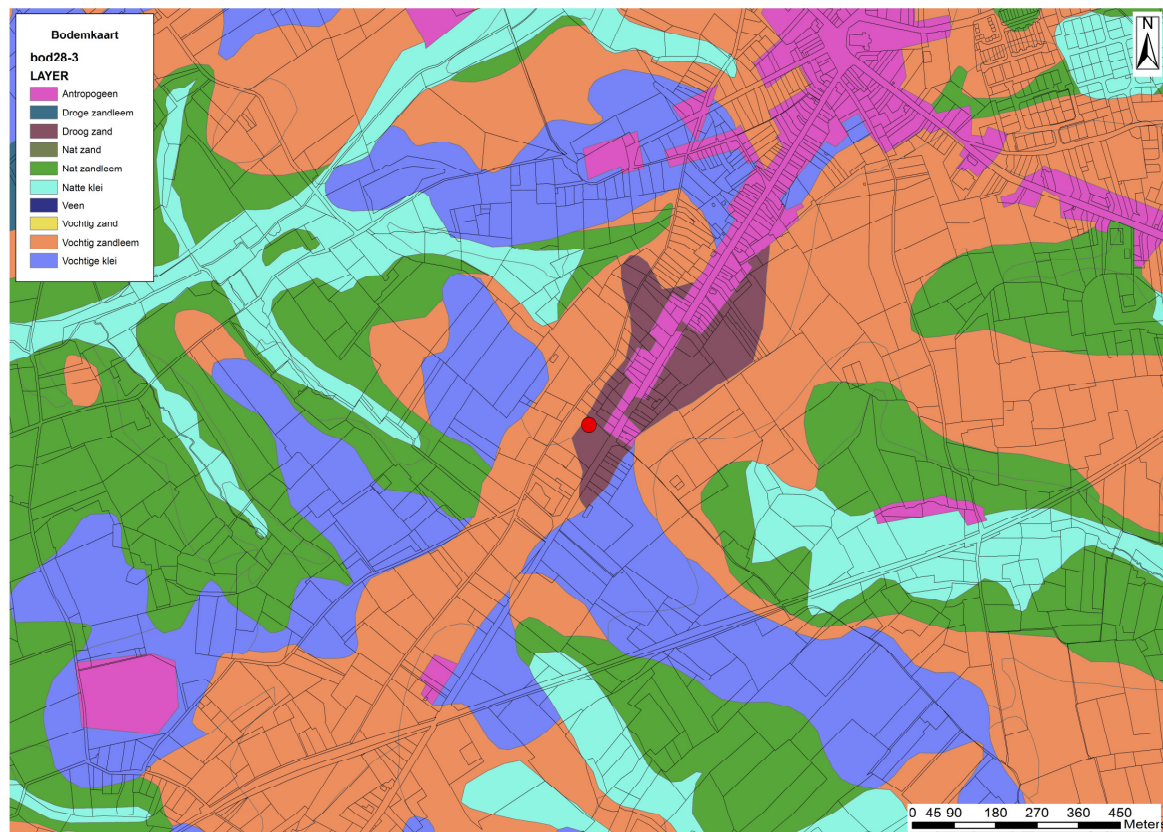

Fig. 4: Bodemkaart.

VII. Foto's

(optioneel)

Fotoreeks en enkele plannen

Fig. 5: Vóór de werken.

Fig. 6: Bij het afgraven van de bovenlaag.

Fig. 7: Enkele bodemsporen.

Fig. 8: Registratie van de bodemsporen.

Fig. 9: Nivellering van de bult. De sporen van de *sandbagging* zijn duidelijk zichtbaar in het profiel.

Fig. 10: Aantreffen en vrijleggen van een toegangstrap.

Fig. 11: Registratie van de trap.

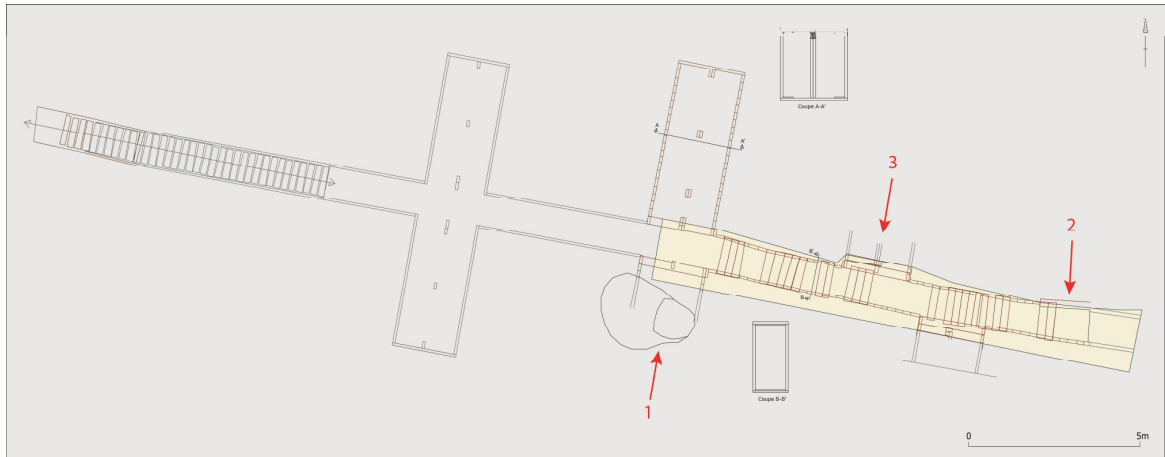

Fig. 12: Opmeting van de *deep dugout* met aanduiding van de geconstateerde holtes.

Fig. 13: Holte 2.

Fig. 14: Holte 3.

Fig. 15: De *deep dugout* was op verschillende plaatsen al dichtgeslibd via gebroken plafondbalken.

Fig. 16: Verwijderen plafond om de structuur dicht te storten.

Fig. 17: Na de werken